

Годлевська І.В.,
студент,
Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к. філол. н., доц. **С. І. Корнієнко**

УРОЦИТЕ ЗА ПИСМЕННИЙ ПРЕРАЗКАЗ – НАЧАЛЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН ЕТАП

Преразказът е предаване на чужд текст. По своята същност това е репродуктивна дейност, която има голямо значение за развитието на устната и писмената реч на учениците, както и на тяхното мислене. Преразказът е в две форми на речта – устна и писмена. По-често в началните класове се прави устен преразказ. Писменият преразказ затруднява в по-голяма степен малките ученици. Причината е главно в по-трудния характер на писменото изложение и все още забавения темп на писане в тази възраст. Ето защо за писмен преразказ се подбират по-кратки текстове, с опростена сюжетна линия, с достъпен език и композиция в сравнение с текстовете за устен преразказ.

Названието “преразказ” не винаги е достатъчно, за да се изясни същинският вид на сътворено въз основа на фолклорна или авторска творба словесно произведение. В този смисъл терминът преразказ е с по общо значение. От тук произтича необходимостта в теорията и практиката да се използват термини с по-конкретно значение. Те се получават чрез прибавяне на съответни определения към основния термин, например: подробен преразказ; сбит преразказ; устен преразказ и пр.

Подробен преразказ обикновено носи цялостна, пълна информация за съответния художествен текст. Неговото предназначение е да се пресъздаде, да се повтори живо, емоционално, възприет художествен образ, така че този, който слуша или чете преразказа, да получи илюзия за непосредствен личен досег с произведението на изкуството, което е обект на преразказа, да се предизвика у него адекватно естетическо възприятие, включващо съответни естетически представи и емоции, определено отношение, лична позиция по смисъла на творбата.

Сбит преразказ- отличава се с подчертана аналитична дейност, свързана с подбора на съществени моменти, които са обект на преразказване и тяхното разграничаване от несъщественото. Изпълнението на подобна задача поставя изискване за възприемане на художествената творба в нейната цялост и умения за разграничаване на страните й този процес. Наред с това в сбита преразказ се открива и обратната тенденция на “вторичното отражение” на несъщественото в контекста на изграждане на неговото съдържание. В случая за него съдим не по посочване на една или друга картина в изложението, а от присъствието му в процеса на цялостното обобщение в творбата.

Преразказ на епизода разглеждаме като предпоставка за формиране на умения у учениците да вникнат в същността на художествения детайл и посредством него в съдържанието на творбата. Съдържателната страна на епизода включва в себе си главното действие /случка/, около която е групиран

персонажът. Развитието на самото действие се отличава със своята краткост и стегнатост на изложението. Динамиката на епизода е неговата отличителна черта.

Преразказът е едно от основните упражнения за развитие на свързаната устна и писмена реч в началната училищна възраст. Като вид дейност той е свързан с предаването, възпроизвеждането на чужд текст, който служи за основа при съставянето на преразказа от страна на децата. Преразказът е не само форма на междуличностно общуване, но е и форма на творческо преосмисляне, на задълбочаване на първоначалните възприятия, на повторно преживяване на естетическа наслада от контакта с творбата, която се преразказва. Преразказването е словесен творчески акт. При него се възпроизвежда словесно непосредствено възприета от читателя художествена творба. Става дума, следователно, за повторно отразяване или преотразяване на отразена вече в художествен образ с определени похвати и изразни средства действителност. Необходимо е да се разбере добре, че повторното отразяване не е плод на механично запаметяване, а не пълноценно възприемане; обект на преразказа е полученото възприятие- собствената представа от произведенията.

Текстът, който се преразказва, е източник за обогатяване на речника на учениците, за усвояване богатството на родния език, за активизиране на речника на децата, за уточняване на отделни думи и фрази, за овладяване на правилни синтактични конструкции.

Преразказвайки определен текст, учениците се приучват на логическо подреждане на своите изказвания, усвояват структурата на текста. Възприемането и възпроизвеждането на чужд текст изисква участието на редица мисловни операции като анализ, синтез, обобщение и по този начин се развива детското мислене.

Преразказването на чужд текст влияе положително на развитието на редица психически процеси-памет, внимание, воля, емоции, представи, възприятия. Всичко това определя голямата роля и място на обучението по преразказ в системата на родноезиковата подготовка в началните класове.

В системата на обучение по преразказ в началните класове се включва овладяването на умения за преразказване само на художествени текстове. Това е недостатък, тъй като при обучението по редица предмети (родинознание, природознание от учениците се иска да могат да преразказват научни (научнопопулярни) текстове.

Формирането на умения за преразказване на различни типове текст не може да бъде задача на обучението по различните учебни предмети, тъй като става въпрос за речеви умения, а те се формират и развиват най-вече чрез обучението по български език и литература в началните класове. Разбира се, чрез обучението по другите учебни предмети се осъществява и езикова, и речево развитие на учениците, но самото овладяване на езика като средство за общуване, на уменията за речево общуване (част от коитосауменията за преразказване на чужд текст) е приоритетна задача на един учебен предмет в началните класове и това е български език и литература.

Ето защо формирането на умения за преразказване на различни типове текст (художествен, научен) може и трябва да става само в процеса на обучението по този предмет. Текстовете, които учениците преразказват в началните класове, трябва да отговарят на редица съществени изисквания. Щом се преразказват художествени текстове, то те трябва да бъдат действително образци на художествената реч, т.е. да имат високи художествени достойнства. Освен това подбраните от учителя текстове за преразказ трябва да отговарят на възрастовите възможности на малките ученици, да са близки до житейския и читателски опит на децата, до техния речеви и езиков опит, да отговарят на техните интереси и предпочитания, за да бъдат активни и мотивирани при осъществяването на съответната дейност.

Преразказват се обикновено повествователни художествени текстове, без усложнена сюжетна линия, с умерено присъствие на диалога. Подбраните текстове не трябва да бъдат нито много кратки, нито много дълги. Кратките текстове се запомнят лесно и се възпроизвеждат буквално от учениците, а дългите текстове изискват повече време при подготовката и правенето на преразказа и затрудняват учениците от началните класове.

Литература

1. Атанасов, Любен. Уроци на български език. // Неофит Рилски. – 378. – №4. – С. 56–74. Мереди Д. Модел за критическо мислене в рамките на учебната програма. / Д. Мереди, К. Темпъл., 2003. – 250 с.

Горобец С.І.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка,
науковий керівник – к. пед. н., доц. **Н.М. Дика**

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах модернізації освіти перевага надається інноваційній підготовці майбутнього вчителя. Адже студент педагогічного навчального закладу має сформуватись як одна з найважливіших постатей суспільства. Сучасна підготовка майбутніх вчителів початкової школи суттєво відрізняється від попередніх часів як стилем, так і за подачею матеріалу, змістовим наповненням й абсолютно новими дисциплінами тощо, до того ж відповідно до компетентнісного підходу, головними залишаються питання: “що вивчати”, “навіщо це вивчати”, “як навчати” і “як зацікавити”.. Освітній простір вимагає від майбутніх вчителів вміння застосувати такі технології навчання, в результаті яких суспільство отримало б всебічно розвинену людину,